Lisans Coğrafya Öğrencilerinin Medya Okumalarına Yaklaşımları Üzerine Bir İnceleme*

An Analysis on Approach of the Undergraduate Geography Students on Media Readings

ADEM ÖZDER

Özet

Medya okumaları eğitimin her kademesinde ve her türlü branşta sürekli artan bir oranda yer verilen önemli bir öğretim yöntemidir. Bu çalışma, coğrafya öğrencilerinin medya okumalarının derslerde kullanımına ilişkin yaklaşımlarını tespit etmek amacıyla yürütülmüştür. Çalışmada lisans düzeyinde eğitim almakta olan toplam 60 coğrafya bölümü öğrencisi üzerinde bir anket uygulanmıştır. Çalışma sonucunda genel olarak öğrencilerin medya okumaları ile ilgili yaklaşımlarının olumlu yönde olduğu ve öğrencilerin bu yöntemi derslerde daha sıklıkla görmek istedikleri ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya, medya okumaları, medya okumaları eğitimi, Lisans eğitimi

Abstract

Media readings have an increasing importance as a teaching tool in every level and branch of education. This study was carried out to find out the perceptions of geography students towards using media readings in lessons. A survey was conducted in the study on 60 undergraduate geography students. The study revealed that the students' approach to media readings are generally positive and the student want to see this method more often in the lessons.

Keywords: Geography, media reading, media reading education, undergraduate education

*Makalede anlatılan çalışma 21-23 Mayıs 2015 tarihlerinde Ankara'da organize edilen Türkiye Coğrafyacılar Derneği Uluslararası Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuş, ancak bildiriler kitabında yayınlanmamıştır.

Adem Özder, Yrd. Doç. Dr., Fatih Üniversitesi, Coğrafya Bölümü, İstanbul, ademozder@fatih.edu.tr

GİRİŞ

Eğitim sürecinde öğretmen, sınıfta muhatap olduğu öğrencilere anlam kazandıran ve eğitimin gerçekleşmesinde büyük katkısı olan önemli bir faktördür (Hacıoğlu ve Alkan, 1997, 21). Öğretmen sınıf içi ve sınıf dışındaki eğitim ve öğretim ile ilgili faaliyetler için önemli bir davranış mühendisidir. Öğretmenin bu mühendislik işinde başarılı olması ve sorumluluklarını yerine getirebilmesi için, öğretim mesleği ile ilgili birtakım özellikleri kazanması, kendisini yetiştirmesi ve elde ettiği bilgi ve becerileri derslerinde kullanarak öğrencilerini öğretimden beklenen hedeflere yönelik olarak yetiştirmesi gerekmektedir (Kaya, 1984).

Öğrenme dikkat süreci ile başlar (Tok, 2007). Sınıfta öğrencilerin dikkatini çekmek ve derse karşı ilgilerini sürdürmek öğretmenler için zor bir iştir. Bunun için ders sırasında yeni ve çeşitli yöntemler kullanılması gerekmektedir. Sınıfta işlenen konular ile öğrencilerin kişisel tecrübeleri, deneyimleri ve gerçek hayatları arasında ilişki kurmaya çalışmak bunlardan biridir. Kellerin, öğrencilerin ilgilerini uyandırmak için önerdiği stratejilerden birinde de bu duruma dikkat çekilmektedir. Bu stratejiye göre, öğrenciler soyuttan çok somuta, genel kurmaca öykülerden çok gerçek olaylara ilgi duyarlar. Bu nedenle sınıfta somut ve gerçek olaylardan örnekler verilmesi, öğrencilerdeki bıkkınlığı azaltıp onlarda anlatılan konuya karşı merak uyandırabilir (Aktaran: Açıkgöz, 2005).

Bilim ve teknolojideki yeniliklere paralel olarak gelişme gösteren yeni öğretim modelleri anlayışında öğretmen merkezli yapıdan, öğrenme etkinliklerinde öğrencinin merkezde olduğu bir düzene geçiş gözlenmektedir. Bu anlayışa göre öğretmen yine öğretimin vazgeçilmez bir unsuru olmakla birlikte, daha çok sınıf içi çalışmaları kurgulayan, düzenleyen ve yöneten bir özelliğe sahiptir (Ergin, 1995). Coğrafya dersleri pek çok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde özellikle son çeyrek asırda çok farklı yöntemlerin kullanılması ile öğrenci merkezli yaklaşımların ağırlıklı olarak kullanıldığı alanlar arasında yer almıştır. Bunda

da kuşkusuz ki bilgi ve iletişim araçlarının giderek yaygınlaşmasının etkisi bulunmaktadır.

Coğrafya derslerini öğrencilerin yaparak öğrenmelerine imkân tanıyacak şekilde öğrenci merkezli hale getirmede çok yönlü araç-gereçler, strateji ve yöntemler kullanılmaktadır. Öğrencilerin coğrafya derslerinde anlatılan konuları kendi yaşantıları ve gerçek dünyadaki örnekleri üzerinden anlamalarını sağlayan ve her geçen gün kullanımı özellikle gelişmiş ülkelerde giderek artan en önemli yöntemlerden biri de yazılı, görsel ve işitsel medya araçlarının kullanılmasıdır.

Coğrafya, insanın yeryüzündeki hemen tüm faaliyetleri ile mekânsal bir bakış açısından ilgilenmektedir. Bu nedenle yazılı, görsel ve işitsel medyada yer alan pek çok haber ve program derslerde anlatılan coğrafi konuların daha iyi anlaşılmasında ve öğrencilerin aktif öğrenme stratejileri ile yaparak öğrenmelerine olanak tanıyan önemli bir araç olma potansiyeline sahiptir. Coğrafya konularının yer aldığı haber ve programlar fazla emek ve kaynak gerektirmeksizin farklı stratejilerle öğrencilerin yaparak öğrenmesine olanak tanıyan ve öğrencilerin bir parçası olmaktan hoşnut kaldığı etkinlikler haline getirilebilmektedir.

Yazılı, görsel ve işitsel medya araçları çok farklı materyal, teknoloji ve ortam şartlarına sahip olabilmektedir. Gazete ve dergiler başta olmak üzere dijital veya basılı yayınlar, televizyon haberleri, belgeseller, eğitici programlar, radyo ve televizyonlarda gerçekleştirilen forumlar eğitimde kullanılabilecek başlıca medya araçlarını oluşturmaktadır. Medya araçları sunuluş ve erişim şekline bağlı olarak değişmekle birlikte çok yönlü sınıf içi ve okul dışı etkinliklere imkân tanımakta, dolayısıyla eğitim ve öğretimde kalitenin artmasına imkân tanımaktadır.

Medya araçlarını düzgün okuyabilme, öğrencilerin problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerinin gelişmesine katkı sağlamakta, öğrencilerin öğrenme konusundaki motivasyonlarını, isteklerini ve derse katılımlarını arttırmakta, yaşadıkları toplumu ve evreni daha iyi anlamalarına yardımcı olmaktadır (Street, 2002; Wolk, 2003; Kabapınar, 2004; Baysal, 2004).

Gazete ve televizyonlar öğrencilerin öğretimde görme duyularını en etkin olarak kullanabilecekleri medya araçlarıdır. LeBon'a (1973) göre kitleler görüntüler aracılığı ile düşünebilmekte ve sadece görüntüler ile etkilenebilmektedir. Kitleler üzerinde etkisi olan görüntülü medya araçlarının sınıf ortamında öğrenci kitlelerine verilen öğretimde de öğrenmeyi kolaylaştırıcı bir rolü vardır. Bu rol özellikle coğrafya gibi insan hayatını yaşadığı çevre ile ilişkileri çerçevesinde ele alan ve eğitimde gözlemin son derece önemli olduğu dersler için daha da önem kazanmaktadır.

Coğrafya dersleri ele alınan konular açısından günlük hayat ile iç içedir. Günlük hayatı farklı yönleri ve boyutları ile ele alan medya araçlarından yararlanmak coğrafya derslerinin konu ve örnekler açısından güncel kalmasına katkı sağlamaktadır (Tomal, Karadeniz, Demirkaya, 2008). Bu katkılarından dolayıdır ki ağırlıklı olarak ABD, İngiltere, Japonya ve Avustralya gibi gelişmiş ülkelerde görüldüğü üzere Coğrafya öğretiminde yazılı, görsel ve işitsel medya araçlarından yararlanarak ders işlemek dünya genelinde giderek yaygınlaşmaktadır.

Yazılı medyanın en önemli unsurlarından biri olan gazeteler ile öğrenciler dünyada neler olup bittiğinin farkına varabilmekte, çeşitli konular hakkında daha fazla bilgi sahibi olmakta ve yeni bilgiler öğrenmede daha istekli olabilmektedirler (Lentnek, 1997; Kwak, 1999; Arın, 2006). Wilson (2000) araştırmasında iklim değişikliği konusundaki bilgilerin okullarda verilen eğitimden çok çoğunlukla gazetelerden öğrenildiğini açıklamaktadır.

Yazılı ve Görsel medya araçlarında yer alan haberlerin sınıf ortamına getirilmesi, düşüncelerini, görüşlerini doğru bulduğumuz veya bulmadığımız bir köşe yazarının makalesini yorumlamamız, bir haber sunucusunun veya program yapımcısının programlarını takip etmemiz, bir kurum ya da kuruluşun aleyhinde veya lehinde olan haberlere değinmemiz şeklinde algılanmamalıdır. Sel ve su baskınları, deprem ve volkanlar, hortum, kasırga, kar yağışı, heyelan, baraj yapımı, tamamlanan yol, tünel ve köprü inşaatları, tarım ve hayvancılık, nüfus ve nüfus artışı, göçler ve problemleri vb. olaylarla ilgili haberlerin ilgili konular işlenirken ders içinde ele alınması, bu yolla da dersin hedeflediği kazanıma yönelik temel kavram ve anlayışların günlük hayattaki kullanımları ve etkileri ile birlikte öğrenciler tarafından elde edilmesi medya okumalarından derslerde yararlanmada amaç olmalıdır (Doğanay, 1993).

Radyo ve televizyon yaygınlık kazanmadan önce medya alanında motor görevi üstlenen gazeteler, birçok ülkede eğitim-öğretim amacıyla yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Daha sonraları bu yayınlar çeşitli hükümetler tarafında yayınlanmıştır. Bunun ilk ve en önemli örnekleri ABD ve Kanada gibi medya alanında gelişmelerin çok önceleri yaşanmaya başlandığı ülkelerde görülmüştür. Amerika ve Kanada'da "Eğitimde Gazete" (Newspaper in Education - NIE)

programına dâhil olan 600 gazete vardır. Bu gazeteler, genel olarak, her yıl üç milyon öğrenciye, doksan bin öğretmene ve on altı bin okula hitap etmektedir (Gore, 1999). NIE yayın hayatına geçmeden önce, gazeteler okullarda daha çok sosyal bilgiler ve coğrafya öğretmenleri tarafından iki haftalık bir ünitede ya da cuma günleri düzenlenen güncel olaylar oturumunda kullanılırdı. NIE programı ile gazeteler bu ülkelerde öğretim programının her alanında yıl boyunca kullanılmaya başlanmıştır (Kossack, 1987; Sunal ve Haas, 2002). Bu uygulamaların örnekleri yıllar öncesine kadar gitmektedir. Örneğin, 1891 yılında ABD'de Pennsylvania'da yayınlanan bir gazete, yayınladığı broşürle, madencilik yöntemlerini ve maden ocaklarında kazalara karşı alınması gerekli önlemleri okuyucularına öğretmeye başlamıştır (Kaya, 2012). Öğretmenler tarafından, coğrafya ders planlarının hazırlanmasında; gazetelerin özellikle hava durumu, haber ve seyahat bölümlerinin kullanılmasının önemli olduğunu ifade etmişlerdir. (Hubbart, 1989, 23-24). İletişim araçlarının eğitimde kullanılmasında UNESCO'nun da farklı çalışmaları olmutur. Fildişi kıyısında televizyonla eğitim projesi, Hindistan'da doğrudan uyduyla eğitim projesi ve Afrika ülkelerinde kırsal basın projesi uluslararası alanda medya araçlarının çok büyük kitlelere yönelik olarak sürdürülen eğitim faaliyetlerinde kullanılmasına örnek olarak verilebilir (Topuz, 1985).

Medya araçlarını eğitim-öğretim amaçlı kullanarak ülke bazında kendi içerisinde uyguladığı proje ile başarılı olan ilk ülkeler arasında İtalya'da yer almaktadır. 1951 yılında Güney İtalya bölgesinde halka okuma-yazma öğretmek amacıyla "Telescola" (Televizyon Okulu) projesi başlatılmıştır. Bu proje ile birlikte 1951 yılında ülkedeki 5,5 milyon olan okuma-yazma bilmeyenlerin sayısı 1960 yılına gelindiğinde 2 milyona düşmüştür (Aziz, 1975). Türkiye'de de medya araçlarından eğitim amaçlı olarak yararlanmaya başlanması yıllar öncesine gitmektedir. Ülkede eğitim amaçlı olarak yapılan ilk yayınlara 1941 yılında başlanmıştır. Kırsal kesime yönelik olarak hazırlanan "Ziraat Takvimi Saati" on yılı aşkın bir süre yayında kalmıştır. Bu programlarda mevsimin tarımsal özelliklerine ve önemine göre toprakların durumu, tarla ziraatı, sebze ve meyvecilik, ekim dikim işleri gibi konularda teknik bilgilere yer verilmiştir (Özgen, 1985).

Yazılı ve görsel medya araçlarının en önemlilerinden olan gazetelerin edebiyat, coğrafya, tarih, sosyal bilgiler ve fen derslerinde kullanımına yönelik çeşitli bilimsel çalışmalar bulunmaktadır (Cohen, 1991; Deveci, 2005; Munck, 2006; Kavak, Tufan ve Demirelli, 2006). Türkiye'de medya okumalarının coğrafya eğitiminde kullanılması yönünde günümüze kadar farklı çalışmalar yürütülmüştür. "Türkiye, Finlandiya ve İrlanda ilköğretim programlarının medya okuryazarlığı açısından karşılaştırılması (Tanrıverdi ve Apak, 2010)", "Çevre eğitiminde gazetelerden yararlanma (Gökçe, 2009)", "Gazete haberlerinin coğrafya eğitiminde kullanılması (Tomal, Karadeniz, ve Demirkaya, 2008)'', "Coğrafya öğretiminde medya okumaları (Özder, 2014)'' ve " Documentaries as a Tool to Convey Life into Geography Education (Özder, 2014) '' şeklinde sunulabilecek çalışmalar bunlara örnek olarak verilebilir. Bu çalışmalarda genel olarak farklı medya araçlarının farklı coğrafi konuların öğretilmesinde nasıl kullanıldığı örnekler yolu ile sunulmaktadır. Ancak medya okumalarına coğrafya derslerinde ne düzeyde yer verildiği ve öğrencilerin medya okumalarına karşı nasıl bir tutum takındığı yönünde Türkiye'de yeterince akademik çalışma yapılmamıştır. Bu çalışma yazılı, görsel ve işitsel medya araçlarında yer bulan haber ve programlar vasıtası ile medya okumalarının ve medya okumaları yöntemi ile işlenen coğrafya derslerinin öğrenciler tarafından nasıl algılandığının değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada "medya okumaları lisans coğrafya öğrenciler tarafından ne seviyede algılanmakta ve kavranmaktadır?" sorusuna cevap aranmıştır.

YÖNTEM

Alan araştırması yönteminin tatbik edildiği bu çalışmada veri ve bilgilerin elde edilmesi sürecinde anket ve mülakat tekniği kullanılmıştır. Anket ve sözlü mülakat soruları, medya okumaları konusunda yapılmış literatür çalışması, bu konuda daha önce gerçekleştirilmiş olan araştırmaların da incelenmesi sonrasında, lisans coğrafya öğrencilerinin medya okumalarına yaklaşımları ve tutumlarını belirlemek amacıyla oluşturulmuştur.

Ankette üç bölümde toplam sekiz soru sorulmuştur. Öğrencilerin medya okumaları ile ilgili bilgi seviyelerinin ölçülmesine yönelik oluşturulan anketin ilk bölümünde dört soruya yer verilmiştir. Bu sorular ile öğrencilerin medya okumaları yöntemiyle ilgili bilgi seviyelerinin, medyayı düzenli olarak takip edip etmediklerinin, en çok hangi medya araçlarını takip ettiklerinin ve medya okumaları yöntemi ile daha önce bir ders işleyip işlemediklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Anketin ikinci bölümünde öğrencilerin medya okumaları ile ilgili tutumlarını belirlemek için yedi farklı kanıdan oluşan Likert tipi bir soru sorulmuştur. İlgili soruda öğrencilere medya okumalarının farklı açılardan faydalarını ifade eden ve medya kaynaklarının güvenirliği ile ilgili kanılar

sunulmuş ve bu kanılara katılma derecelerini "katılıyorum", "fikrim yok" ve "katılmıyorum" seçeneklerinden uygun olanı işaretleyerek belirlemeleri istenmiştir. İlgili soruda yerilen tüm kanılar Tablo 2'de sunulmuştur. Anketin son bölümünde ise üç soru sorulmuştur. İlk soruda öğrencilerden eğitimde medya okumalarından ne amaçla faydalanılabileceğini belirtmeleri istenmiştir. Devam eden iki soruda ise öğrencilerden coğrafya eğitiminde medya okumalarından yararlanırken karşılaşılan sorunların neler olduğunu ve bu sorunlara ne gibi çözümler geliştirilebileceği belirtmeleri istenmiştir.

Çalışma İstanbul'da bir üniversitede coğrafya bölümü 4. sınıf lisans öğrencileri ile birlikte gerçekleştirilmiştir. Medya okumalarının öğrencilerin tutumları üzerindeki etkisini ölçebilmek için çalışmada 60 kişiden oluşan öğrencilere "Çevre ve Hava Kirliliği" başlıklı bir ders medya okumaları eşliğinde verilmiş, dersin sonrasında ise öğrencilerden hazırlanan anket sorularını cevaplamaları istenmiştir. Ders içerisinde öncelikle öğrencilere çevre ve hava kirliliği ile ilgili temel kavramlar sorulmuş ve bunlar hakkındaki düşünceleri alınmıştır. Ardından temel kavramlar gazetelerde yayınlanan ve belirli bölgelere ait olan haberler ile televizyon kanallarında yayınlanan haber ve belgesellerden oluşan videolar eşliğinde açıklanmaya çalışılmıştır. İlgili gazete haberleri taranarak sinevizyon üzerinden öğrencilere sunulmuş, videolar da aynı şekilde öğrencilerle birlikte izlenmiştir.

İçme sularının kirletilmesi, fabrika atıklarının su kaynaklarını nasıl kirlettiği, çöplerin rastgele çevreye atılması ile insan sağlığı ve çevre üzerinde oluşturduğu problemler, denizlerin kirletilmesi ve sonuçları, kömür tüketiminin artması ile özellikle kış mevsiminde hava kirliliğinde meydana gelen artış ve bunun özellikle insan sağlığı üzerindeki etkisi, trafik yoğunluğu ve meydana getirdiği hava kirliliği, siyanürle altın madenciliği yapmanın çevresel etkileri, ağaçların ve ormanların tahribinin etkileri, orman yangınları gibi başlıklar ders sırasında kullanılan temel haber ve belgesel konularını oluşturmuştur. Anket sonuçları SPSS istatistik programı ile ağırlıklı olarak betimsel olarak analiz edilmiştir.

BULGULAR

Öğrencilerin Medya Okumaları İle İlgili Bilgi Seviyeleri

Anketin ilk bölümünde öğrencilerin medya okumaları ile ilgili bilgi seviyelerinin öğrenilebilmesi için dört soru sorulmuştu. Bunlardan ilkinde öğrencilere medya okumaları yöntemiyle ilgili herhangi bir bilgiye sahip olup olmadıkları yöneltilmişti. İlgili soruya 16 öğrenci (%27) medya okumaları yöntemiyle ilgili bilgi sahibi olduklarını, 44 öğrenci ise (%63) bu kavramı daha önce duymadıklarını ifade ederek cevap vermiştir. Diğer bir soruda öğrencilere herhangi bir medyayı düzenli bir sıklıkta takip edip etmedikleri sorulmuştur. Yirmi sekiz öğrenci (%47) herhangi bir medyayı düzenli olarak takip ettiklerini, 32 öğrenci ise (%53) bu yönde bir alışkanlığa sahip olmadıklarını belirtmiştir. Anketin ilgili bölümünde ayrıca öğrencilerden hangi medya araçlarını takip ettiklerini belirtmeleri istenmiştir. Öğrencilerin ilgili soruya verdikleri cevaplar Tablo 1'de sunulmuştur. Tablodan da görüldüğü üzere öğrencilerin yaklaşık yarısı (%46,6) medya aracı olarak en çok İnterneti takip ettiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin %40'lık bir bölümü ise medya aracı olarak en çok televizyonu, %13,4'ü ise gazeteleri takip ettiklerini ifade etmişlerdir. Anketin ilk bölümünün sonunda öğrencilere medya okumaları yöntemi ile daha önce uygulamada tecrübe ettikleri gibi bir ders alıp almadıkları sorulmuştur. İlgili soruya tüm öğrenciler hayır cevabını vermiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin En Çok Takip Ettikleri Medya Araçları

Medya Aracı	Sayı (n)	%
İnternet	28	46,6
Televizyon	24	40
Gazeteler	8	13,4
Toplam	**60**	**100**

Öğrencilerin Medya Okumaları İle İlgili Tutumları

Anketin ikinci bölümünde öğrencilerin medya okumaları ile ilgili farklı kanılara karşı tutumlarının ölçülmesi hedeflenmişti. İlgili bölümde öğrencilere sunulan kanılar ve öğrencilerin bu kanılara katılma durumları Tablo 2'de sunulmuştur. Tablodan da görüldüğü üzere öğrenciler biri haricinde genel olarak kanılara %80'in üzerinde katılmışlardır. Öğrenciler medya okumalarının halkı bilinçlendirdiğini ve ayrıca medya okumalarının coğrafya dersinin anlaşılması ve kavranmasında faydalı olacağı yönünde sunulan kanılara %88 oranında katılmışlardır. Kanılara verilen cevaplardan öğrencilerin büyük bir oranda medya okumalarının araştırma ve incelemeye sevk ettiğini, öğrencilerin kendi aralarındaki iletişim ve sosyalleşmeyi artırdığını, öğrencilerde farklı bakış açıları ve problem çözme becerileri kazandırdığını düşündüğü ortaya çıkmıştır. Yine aynı kanılara verilen cevaplardan öğrencilerin büyük bir bölümünün (%80)

medya haber ve programlarını güvenilir bulmadıkları görülmüştür. Öğrencilerin en az oranda katıldıkları kanı ise medya okumalarının yazma ve fikir yürütme becerisi kazandırdığı yönündeki ifade hakkında olmuştur. Bu kanıya öğrencilerin %64'ü katılmış, %10'u katılmamış ve %26'sı ise fikrim yok diyerek karşılık vermiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Medya Okumaları İle İlgili Kanılara Katılma Durumları

Kanılar	Katılma derecesi (%)		
	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum
Medya ve medya okumaları halkı bilinçlendirir.	88	10	2
Medya okumalarının coğrafya dersinin anlaşılması ve kavranmasında faydalı olacağını düşünüyorum.	88	12	0
Medya okumaları, Araştırma ve incelemeye sevk eder.	86	8	6
Medya okumaları öğrencilerin kendi aralarındaki iletişimi ve sosyalleşmeyi artırır.	84	12	4
Medya okumaları farklı bakış açılarının ve çözümlerinin gelişmesine katkıda bulunur.	80	10	10
Gazete, televizyon ve radyo gibi yazılı, görsel ve işitsel medya haber ve programlarını güvenilir buluyorum.	16	4	80

Öğrencilere Göre Medya Okumalarının Faydaları

Anketin üçüncü bölümünün ilk aşamasında öğrencilerin medya okumaları yönteminden nasıl faydalanabileceklerine dair tutumlarının belirlenmesi hedeflenmişti. İlgili bölümde öğrencilere medya okumalarının derslerde ne gibi faydalarının olduğunu belirtmeleri istenmiştir. İlgili soruya öğrenciler toplamda 257 fayda bildirerek yanıt vermişlerdir. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplar Tablo 3'te sınıflandırılarak sunulmuştur. Tablodan da görüldüğü üzere öğrencilere göre medya okumalarının öğrenciler açısından bilgi edinme, bilinç kazanma, sorunlara çözümler getirme gibi katkıları olmasının yanında kişisel beceriler ve derse karşı ilginin artması gibi faydaları da bulunmaktadır. Öğrencilere göre medya okumalarının en önemli faydaları derslerde anlatılan konu ile ilgili kalıcı bilgiler sağlamasıdır. Bunu öğrencilerde çevre ve afet gibi konularda bilinç kazanma ve farklı sorunlara çözüm önerileri geliştirme takip etmektedir. Okuma, yazma ve araştırma yapma gibi beceriler de medya okumalarının öğrencilere yapacağı katkılar arasında ifade edilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilere Göre Medya Okumalarının Faydaları

Faydalar	İfade edilme sıklığı (n)
Bilgi sağlama (doğal afetler, ülke ve bölgeler, çevre sorunlarına karşı alınması gereken tedbirler, tarım, tarım çeşitliliği ve hayvancılık, iklim olayları, nüfus ve nüfus hareketleri- mülteciler vb. güncel coğrafi konular)	56
Bilinç kazandırma (çevre ve hava kirliliği, doğal afetler, nüfus ve mültecilerin problemleri, maden kazalarına karşı alınması gereken önlemler)	53
Problem çözme becerisi (nüfus, nüfus artışı ve istihdam problemleri)	52
Kişisel gelişim (okuma, yazma, araştırma ve inceleme)	48
Derse karşı ilgi ve dikkat artışı	48

Öğrencilere Göre Medya Okumaları İle İlgili Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Anketin son bölümünde öğrencilere coğrafya derslerinde medya okumalarından yararlanma önünde ne gibi engellerin bulunduğunu ve bu engellerin ne şekilde aşılabileceğini yazmaları istenmişti. Öğrencilerin ilgili sorulara verdikleri cevaplar Tablo 4 ve Tablo 5'te sunulmuştur. Tablo 4'ten de görüldüğü üzere öğrenciler medya okumalarının derslerde kullanılabilmesi önünde yer alan; medya araçları, pedagojik formasyon, haber okuma ve izleme alışkanlıkları, fiziksel yetersizlikler ve haberlerin güvenirliği gibi başlıklar altında sınıflandırılacak farklı engeller dile getirmişlerdir.

Öğrencilerin büyük bir bölümü (%83) coğrafya öğretiminde medya okumalarından yararlanırken karşılaşılan en önemli problemin medyada yer alan haberlerin tarafsızlığı ve güvenirliği ile ilgili kaygılardan kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Çalışmaya katılan öğrencilerin en fazla dile getirdikleri sorunlardan biri de medya haberlerinde coğrafya ile ilgili harita ve diğer görsellere yeterince yer verilmediğidir. Ankete katılan öğrencilerin %82'si bu yönde bir sorun ifade etmiştir. Medya okumalarının derslerde nasıl kullanılacağının tam olarak

bilinmemesi, gazete ve televizyon haberlerini takip etme alışkanlığının olmaması, öğretmenlerin bu yöntemi derslerinde kullanmaları için teşvik mekanizmasının yetersizliği, medyada yer alan haberlerin ağırlıklı olarak problem odaklı olması ve problemlerin çözümüne yeterince önem vermemesi, sadece medya haberine dayalı yürütülen öğretimin öğrencilerin farklı bakış açısı geliştirmelerinin önüne geçmesi ve medya okumalarının etkin olarak gerçekleştirilmesi için okul ve dersliklerdeki fiziki yetersizlikler öğretmenlerin medya okumalarının derslerde etkin olarak kullanımı için gösterdikleri en önemli sorunlardır (Tablo 4).

Tablo 4. Öğrencilere Göre Medya Okumalarından Yararlanma Önündeki Sorunlar

Sorunlar	İfade edilme sıklığı (n)
Medyada yer alan haberlerin tarafsızlığı ve güvenirliği ile ilgili kaygılar.	50
Medya haberlerinde coğrafyayı ilgilendiren görsel öğelerin ve haritaların yeterli olmaması.	49
Medya okumalarının sınıf içi ve sınıf dışı etkinlikler olarak nasıl derslerde kullanılacağının bilinmemesi	48
Gazete, dergi, İnternet haberlerini okuma ve televizyon haber ve belgesel programları izleme alışkanlığının olmaması	46
Medya okumalarının farklı yöntem ve formatlarda sınıf içi ve okul dışı faaliyetlerle gerçekleştirilebilmesi için teşvik mekanizmasının yetersizliği	44
Medyada verilen haberlerin genellikle problem odaklı olduğu, çözüme yönelik yeterli bilgi sunmaması	44
Sadece medyaya dayalı olarak konuları ele almak öğrencilerin farklı bakış açıları geliştirmelerine engel teşkil ediyor.	39
Farklı medya araçlarının derslerde kullanılması önündeki fiziksel yetersizlikler (dokümanlar, İnternet, sinevizyon, televizyon, bilgisayar eksikliği, vb.)	36

Öğrencilerin medya okumalarının derslerde kullanılması önünde olarak gösterdikleri sorunlara ne gibi çözüm öneriler getirdikleri tablo 5'te sunulmuştur. Tablodan da görüldüğü üzere öğrencilerin büyük bir bölümü (%88) yazılı ve görsel medyada coğrafyayı ilgilendiren konulara haber ve belgesel gibi farklı programlara daha fazla yer verilmesi, ayrıca harita gibi coğrafya dersleri açısından önemli olan araçların da daha sıklıkta kullanılması gerektiğini ifade etmiştir. Elli öğrenci (%83) ilgili sorunlara çözüm önerisi olarak öğretmenlerin etkin rehberliğini dile getirmişlerdir. Bu öğrencilere göre genel olarak öğretmenlerin medya okumalarını bilinçli olarak derslerinde kullanmalarını, gerek ders öncesi hazırlık gerekse ders sırasında etkinliklerin gerçekleştirilmesinde gerekli gayreti göstermeleri gerekmektedir. Medya okumalarının derslerde sınıf içi ve sınıf dışı farklı etkinlikler şeklinde kullanılması gerektiği yine öğretmenlerin %83'ü tarafından dile getirilmiştir.

Medya okumalarının derslerde kullanımı önünde yer alan ve haberin güvenirliği ile ilgili sorunların çözümü için de öğretmenlerin önemli bir bölümü (%80) haber ve haber kaynaklarının güvenirliğinin araştırılmasını, haberin haber olduğu için güvenilir sayılamayacağı, aynı haberin farklı kaynaklardaki sunuluş şekli ve içeriği ile kontrol edilmesinin önemli olduğu üzerinde vurgu yapılmıştır. Başarının ödüllendirilmesi, yazılı ve görsel medya araçlarına erişimin kolay olması ve okuma alışkanlığının geliştirilmesi medya okumalarının derslerde etkin olarak kullanılması önündeki engellerin ortadan kaldırılabilmesi için ankete katılan öğrencilerin yaptığı diğer çözüm önerileridir.

Tablo 5. Öğrencilerin Medya Okumalarından Yararlanma Önündeki Sorunlara Karşı Çözüm Önerileri

Öneriler	İfade edilme sıklığı (n)
Coğrafyayı ilgilendiren haberlere ve haberlerde de harita gibi görsellere daha fazla yer verilmeli. (Yazılı ve görsel medyada çevre ve hava kirliliği, doğal afetler, iklim olayları, vb.)	53
Öğretmenin etkin rehberliği (Dersi anlatan öğretmenin, özverili ve gayretli bir şekilde öğrencilerin dersten verim alabilmesi için rehberlik etmesi).	50
Sınıf içi ve okul dışı etkinliklere yer verilmeli (gazete hazırlama, kısa belgesel film çekme, haber programı hazırlama ve sunma, fotoğraflarla sunum yapma gibi etkinliklerin bireysel ve grup çalışmaları ile organize edilmesi, vb.)	50
Haberin doğru ve güvenilir olduğunu araştırmak (Yazılı ve görsel medyada yer alan haberlerin doğruluğunun farklı kaynaklardan da karşılaştırılarak değerlendirilmesinin yapılması, gazete ve dergi seçiminde dikkatli davranılması)	48
Başarının ödüllendirilmesi (Öğrencilerin yaptığı çalışmalar ve ödevlerin başalı kazanması için teşvik edilmeli ve başarıları ödüllendirilmeli).	47

Yazılı ve görsel medya araçlarına erişimin kolay olması, medya okumaları laboratuvarının kurulması	37
Okuma alışkanlığının geliştirilmesi (Yazılı medya da yer alan coğrafyayı ilgilendiren haberlerin takip edilebilmesi, ilgili haberlerin sınıf ortamına taşınması, okunması ve konu ve problemler hakkında tartışmaların yapılması, vb.)	36

SONUÇ

Çalışmada genel olarak lisans coğrafya öğrencilerinin medya okumaları hakkındaki düşüncelerinin alınması yanında, medya okumalarının coğrafya derslerinde etkin olarak yararlanılabilmesi için nelere dikkat edilmesi gerektiği ile ilgili de önemli bilgilere ulaşılmıştır.

Çalışmada ortaya çıkan en önemli sonuçlardan biri medya okumalarının coğrafya eğitimini geliştirmek için önemli bir potansiyel taşıdığının tespit edilmesidir. Öğrencilerin gerek medya okumalarına gerekse bu yöntemin derslerde kullanımına karşı tutumları oldukça olumludur. Öğrencilerin çok büyük bir bölümü medya okumalarının derslerde kullanımının öğrencilere bilgi ve bilinç kazandırdığını, öğrencilerin kişisel gelişimleri için önemli olduğunu, derse ve öğrenmeye karşı öğrencileri motive ettiğini belirtmişlerdir.

Çalışmada medya okumalarının uygun yöntemle ve planlı bir şekilde yapılırsa coğrafya dersleri için önemli bir öğretim ve öğrenim aracı konumunda oldukları görülmüştür. Bu nedenle medya okumalarının çok farklı sınıf içi ve okul dışı etkinlik, proje ve ödev ile derslere adapte edilmesi gerekmektedir. Bunun için çok farklı yollardan yararlanılabilir. Öğrencilere ödev olarak farklı konulardaki haberleri farklı zaman aralıklarında takip etmeleri ve ilgili haberlerden oluşan bir poster hazırlamaları, belli günlerde farklı gazetelerde işlenen coğrafi konuları araştırmaları ve bunlarla ilgili bir rapor yazmaları istenilebilir. Sınıf ortamında ise farklı görsel ve işitsel kaynaklara yer verilebilir ve ardından konu ile ilgili tartışma, forum, kısa çoktan seçmeli veya açık uçlu sorulardan oluşan bir sınav gibi etkinliklerle ilgili medya aracındaki konu derslerde sorgulanabilir. Öğrencilerin medyada yer alan haberleri farklı kaynaklarda sunuş şekilleri ile birlikte takip etmeleri, aralarındaki farklılıkları nedenleri ile birlikte tartışmaları, kendileri olsa bu haberleri ne şekilde sunabilecekleri üzerinde de senaryolar geliştirmeleri sağlanabilir.

Medya okumaları her ne kadar coğrafya öğretimi için faydalanabilecek önemli bir kaynak olsa da bu kaynağın gelişigüzel kullanılması bundan beklenen verimin alınması önünde büyük bir engel olacaktır. Bu nedenle medya okumalarına sadece sınıf ortamında gazetede yayınlanan bir haberin bir öğrenciye okutturulması şeklinde basit olarak yaklaşılmamalı, medya okumaları ile ilgili sınıf içi ve okul dışı etkinliklerin mutlaka bir plan dâhilinde organize edilmesi gerekmektedir. Medya okumaları ile ilgili uygulamaların öğretimde kullanılan diğer tüm etkinliklerde olduğu gibi amacı, hedef kazanımı, yöntemi ve öğretimdeki etkinliğinin nasıl ölçülüp değerlendirileceğinin önceden belirlenmesi bu yöntemden derslerde verim alınabilmesi için önemlidir.

Çalışmada ortaya çıkan önemli bir sonuç da medya okumalarından coğrafya derslerinde yeterince yararlanılamıyor olmasıdır. Bunun nedenleri olarak da öğretmenler tarafından çok farklı hususlara temas edilmiştir. Ancak bu çalışma ile ortaya çıktığı üzere gerek mevcut öğretmenlerde gerekse öğretmen adaylarında medya okumaları ve bu yöntemin eğitimde nasıl kullanılacağı ile ilgili gerekli bilginin ve tecrübenin bulunmaması, eğitim programlarında ve meslek içi eğitim seminerlerinde medya okumalarına gerekli önemin verilmemesi medya okumalarından derslerde yeterince yararlanılamamasının en önemli sebepleri arasında yer almaktadır. Medya okumalarından öğrenci merkezli, proje tabanlı, sorgulamaya ve probleme dayalı eğitim yöntemlerinin derslerde daha etkin olarak yer alabilmesinde yararlanabilmek için öncelikle eğitim fakültelerinin coğrafya bölümlerinde bu yöntemin mümkünse ayrı bir ders olarak yer alması, mevcut öğretmenlerin gelişmesi için farklı kurumlar tarafından düzenlenen meslek içi eğitim programlarında da ayrı başlık olarak ve uygulamalı bir şekilde bu yönteme yer vermek gerekmektedir.

Çalışmada medya okumalarının derslerde rastgele kullanılmaması, kullanılan haberlerin ve kaynaklarının doğruluk ve güvenirliklerinin araştırılması gerektiği de ortaya çıkmıştır. Bu konu ile ilgili olarak anketi cevaplayan bir öğrenci şunları ifade etmiştir: "…medya yöneticisi ve medyada haberi hazırlayan haberci tarafsız olmayabilir. Bu da beraberinde medyada yer alan haberlerin güvenirliği ve doğruluğu konusunda kaygı oluşturmaktadır''. Bir başka öğrenci ise konu ile ilgili olarak ''Tek bir medya unsurundan faydalanmak öğrencilerin bakış açısını sınırlıyor.'' şeklinde ifadede bulunmuştur. Medya okumaları için coğrafya derslerinde kullanılacak haber ve diğer dokümanların doğruluk ve güvenirliğinin mutlaka incelenmesi

gerekmektedir. Medya okumaları ile ilgili sınıf içi veya okul dışı etkinliklerde uygulamalar öncesinde öğrencilere yazılı ve görsel medyada yer alan her haberin mutlaka doğru olacağı yönünde bir garantinin bulunmadığını, haberin haberi veren kişi veya organizasyon tarafından yanlı veya yanlış olarak sunulabileceğini, dolayısıyla haberle ilgili olarak sınıf içinde yapılacak tartışmalarda haberin ve haber kaynağının güvenirlik ve doğruluğunun mutlaka araştırılması ve sorgulanması gerektiğini, bunun için de aynı konu ile ilgili farklı haber kaynaklarına başvurulabileceğini ifade etmek çok önemlidir.

Derslerde medya okumalarının en önemli faydalarından biri de öğrencilere medya okuryazarlığı alışkanlığının ve bilincini kazandırmaktır. Medya okuryazarlığının amacı, analiz, muhakeme, iletişim ve kendini ifade etme yeteneklerini geliştirme yoluyla bireylerin özerkliğini teşvik etmektir. Medya okuryazarlığı terimi, önemli denecek sayıda eğitimci ve akademisyen tarafından eleştirel çözümleme sürecinde kişinin kendine ait mesajlarını oluşturmak için yazılı, görsel ve işitsel medya araçları kullanılmaktadır (Hobbs,2004). Görselliğin çok fazla yer aldığı coğrafya öğretiminde medya okumalarına yer vermek ile öğrencilerin medya okuryazarı olmaları sağlanmış, dolayısıyla insan hayatını etkileyen sosyal, çevresel ve ekonomik problemlerin anlaşılması ve çözülmesinde farklı bakış açıları, fikir yürütme yöntemleri ve özgür düşünme kabiliyeti kazanmalarına da katkıda bulunulacaktır. Bu yetenekler öğrencilerin daha sonraki öğrenme kademelerinde de olumlu etkisini gösterecek ve sağlıklı bir toplum yapısının oluşumuna da katkı sağlayacaktır.

Çalışmada lisans coğrafya öğrencilerinin medya okumaları hakkındaki düşünceleri alınmıştır. Medya okumalarının öğrencilerin öğrenmeleri ve farklı becerilerini geliştirmeleri üzerindeki etkilerini araştıran, farklı medya araçlarının farklı yöntem ve ortamlarda derslere adapte edilmesini test eden ve medya okumalarının derslerde daha etkin olarak kullanılabilmesi için nelerin yapılması gerektiğini konu edinen daha farklı bilimsel araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKÇA

Açıkgöz, K. Etkili Öğrenme ve Öğretme. Eğitim Dünyası Yayınları, 2005. Ss.: 279-280- İzmir

Arın, D. Sosyal Bilgiler dersinde güncel olayların kullanımının öğrenci başarısına ve hatırda tutma düzeyine etkisi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, 2006. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Aziz, A. Televizyonun Yetişkin Eğitimindeki Yeri ve Önemi, TODAİ Yayınları/ Ankara, 1975.

Cohen, R. P. The use of newspapers with underprepared community college students as a means of improving reading and writing, Ed. D. Thesis, 1991, HofstraUniversity.

Deveci, H. Sosyal bilgiler dersinde gazete kullanımı. The Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET, 4(3). Sakarya Üniversitesi Online Dergi, 2005. 159-166.

Doğanay, H. Coğrafyada Metodoloji, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1993.ss: 182-183.

Ergin, A. İletişim Psikolojisi, Ankara: Pegem Yayınları. 1995. Geography Using Newspaper as a Resource. Curriculum Support for Teaching in HSIE, vol:4, no:4, pp.: 7-12

Gore, J., (1999). Geography Using Newspaper as a Resource. Curriculum Support for Teaching in HSIE, vol:4, no:4, pp.: 7- 12

Gökçe, N. Çevre Eğitiminde Gazetelerden Yararlanma. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, The Journal of International Social Research, Volume 2/6 Winter 2009

Hobbs,R.(2004).Çev. Melike Türkan Bağlı, "Medya Okuryazarlığı Hareketinde Yedi Büyük Tartışma" Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi

Hacıoğlu, F. Alkan, C. Öğretmenlik Uygulamaları, Ankara: Alkım Yayınevi. 1997.

Hubbart, C. Using the Newspaper to Teach Geography. Georgia Social Science Journal, 1989. Vol: 20, no:2, pp: 23-24.

Kabapınar, Y., & Baysal, N. İlköğretim hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimine yaşamın kendisini taşımak: Gazete haberinin kullanıldığı bir öğretimin tasarlanması ve değerlendirilmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 39. EDAM. İstanbul, 2004. 384-419.

Kavak, N., Tufan, Y., & Demirelli, H. Fen-teknoloji okuryazarlığı ve informal fen eğitimi: gazetelerin potansiyel rolü. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 26(3). Ankara, 2006. 17-28.

Kaya, Y. K. İnsan Yetiştirme Düzenimiz. Politika, Eğitim, Kalkınma, Ankara: H.Ü. Yayınları.1984.

Kaya, Z. Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri. www.jret.org. Ankara 2012,s: 29.

Kossack, S. '' Use the news. NIEWEEK, AWPA: Resorurces for Reading.'' Journal of Reading, 30(6) March 1987, pp.552-554. (www.collegesorg.com).

Kwak, N. Revisiting the Knowledge Gap Hypothesis: Education, Motivation and Media Use.

Communication Research, 26. SAGE Publications Online, 1999, 385-413.

Le Bon, G. Psychology of the Masses Stuttgart: Kroner. 1973.

Lentnek, R.L. Turning the newspaper into a teaching tool: a study of the effects of newspapers incorporated into the curriculum of a fifth-grade class, Mater of Arts Thesiss, 1997. Georgia State University

Munck, S. Using newspapers and news magazines to teach history. Master's of Art Thesis, 2006, Wayne State University.

Sunal, C. S. & Haas, M. E. Social studies for the elementary and middle grades. A constructivist approach. Allyn and Bacon. Boston, 2002.

Özder, A. '' Modern Yöntem ve Tekniklerle Coğrafya Öğretimi, Coğrafya Öğretiminde Medya Okumaları''.Pegem Yayınevi, Ankara.2014

Özder, A. ''Documentaries as a Tool to Convey Life into Geography Education'' , International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences,jull 2014, vol.4.no.7

Özgen, M. "Radyo Televizyonda Eğitim Yayınları", 2 Kasım 1984. Kitle İletişim Araçları ve Eğitim Sempozyumu, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No: 137, Ankara.1985.

Street, C. Teaching With the Newspaper. Social Studies, 93(3). Heldref Publications. Washington, 2002. 131-134.

Tanrıverdi, B., Apak, Ö. Türkiye, Finlandiya Ve İrlanda İlköğretim Programlarının Medya Okur-Yazarlığı Eğitimi Açısından Karşılaştırılması. Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri / Educational Sciences: Theory & Practice 10 (2), Bahar / Spring 2010, s; 1153-1213

Tok, Ş., vd., Öğretim İlke ve Yöntemleri, Pegam Yayıncılık, Ankara, 2007. ss: 135-135.

Tomal, N. Karadeniz, C. Demirkaya, H. Gazete Haberlerinin Coğrafya Öğretimindeki Önemi, Ahi Evren Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEDAF).2008. Cilt,9. Sayı,1

Topuz, H.''Iletişim Araçlarının Eğitimde Kullanılmasında UNESCO Deneyimleri'', 2 Kasım 1984 Kitle İletişim Araçlari ve Eğitim Sempozyumu, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara, 1985. No: 137.

Wilson, K. M. Drought, debate, and uncertainty: measuring reporters'knowledge and ignorance about climate change. Public Understanding of Science, 9. Sage Publications, 2000. 1-13.

Wolk, S. Teaching For Critical Literacy In Social Studies. Social Studies, 94(3), Heldref Publications. Washington, 2003. 101-106.

Atıf Bilgisi / Citation Information

Özder, A. (2015). Lisans Coğrafya Öğrencilerinin Medya Okumalarına Yaklaşımları Üzerine Bir İnceleme, *Coğrafya Eğitimi Dergisi [Turkish Journal of Geography Education]*, 1(2): 54-62.